

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.02.2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.2227.2016.1

Číslo: 53/2019

Právní věta: Obchodní korporace, členem jejíhož statutárního orgánu je osoba, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace podle § 63 a násl. z. o. k., má důležitý zájem na vydání rozhodnutí o vyloučení ve smyslu tohoto ustanovení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 21.01.2018

Spisová značka: 29 Cdo 2227/2016

Číslo rozhodnutí: 53

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Společnost s ručením omezeným, Statutární orgán

Předpisy: § 63 odst. 3 předpisu č. 90/2012Sb.

§ 65 odst. 1 předpisu č. 90/2012Sb.

§ 66 odst. 1 předpisu č. 90/2012Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 21. 5. 2015, č. j. 28 Cm 23/2015-89, zamítl návrh, aby jednatelka M. B. byla vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace a nesměla po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí vykonávat funkci člena statutárního orgánu obchodní korporace či být osobou v obdobném postavení (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výroky II. a III.).

2. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

A) Navrhovatelka A. s. r. o. má dva společníky, a to S. J. a společnost Byty a domy realitní a. s. (dále jen „společnost B.“), každého s podílem v rozsahu 50 %, a dvě jednatelky, z nichž každá navrhovatelku zastupuje samostatně - S. J. a M. B.

B) Návrhem doručeným soudu prvního stupně dne 20. 2. 2015 se navrhovatelka domáhá vyloučení jednatelky M. B. z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace podle § 65 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“], a to pro opakované závažné porušení péče řádného hospodáře, spočívající v tom, že:

[1] M. B. bez vědomí druhé jednatelky za navrhovatelku uzavřela dne 7. 1. 2014 smlouvu o podnikatelském úvěru ve výši 3 200 000 Kč, na jejímž základě navrhovatelka získala úvěr ve výši 3 000 000 Kč za poplatek ve výši 200 000 Kč a roční úrok ve výši 24 %.

[2] Závazek ze smlouvy o úvěru - opět bez vědomí druhé jednatelky - zajistila zástavním právem k nemovitostem ve vlastnictví navrhovatelky a současně svolila k přímé vykonatelnosti dohody o splnění závazků ze smlouvy o úvěru dle notářského zápisu ze dne 28. 1. 2014.

[3] Peněžní prostředky poskytnuté na základě úvěrové smlouvy byly zaslány na účet společnosti B., v níž byla místopředsedkyní představenstva M. B. a předsedou představenstva její manžel. Tyto peněžní prostředky byly užity ke splacení dluhu společnosti B. vůči společnosti O. s. r. o., jehož splacení bylo zajištěno zástavním právem k nemovitostem ve vlastnictví rodičů manžela jednatelky M. B.

[4] Dne 13. 1. 2015 uzavřela M. B. za navrhovatelku smlouvu o prodeji jí vlastněných nemovitostí za kupní cenu 5 000 000 Kč, ačkoliv jejich tržní cena činila 6 297 360 Kč.

C) Valná hromada navrhovatelky konaná dne 20. 3. 2015 nepřijala (navrhované) usnesení o odvolání obou jednatelek.

3. Na takto ustaveném základu soud prvního stupně uzavřel, že návrh podle § 65 odst. 1 z. o. k. ve spojení s § 63 odst. 3 z. o. k. může podat jen osoba, jež má důležitý zájem na vyloučení člena statutárního orgánu. Pojem „důležitý zájem“ je nutno chápat širěji než zájem právní, spočívat může i v zájmu ekonomickém či morálním. Navrhovatel však musí svůj důležitý zájem tvrdit a prokázat; to platí i tehdy, podává-li obchodní korporace návrh na vyloučení člena svého vlastního statutárního orgánu z výkonu funkce.

4. Navrhovatelka přitom svůj důležitý zájem neprokázala. Ten neplyne ani z „rozložení sil ve společnosti v kombinaci“ s prokázaným porušením povinnosti informovat valnou hromadu a druhou jednatelku. Je-li zamýšleným cílem ukončit výkon funkce jednatelky M. B., může tak korporace učinit pouze rozhodnutím valné hromady. Nelze proto podle soudu prvního stupně shledat zákonným postup, kdy společníci projeví vůli jednatelku na valné hromadě neodvolat, avšak druhá jednatelka a „přehlasovaná“ společnice „využije“ právní úpravy a kýženého cíle hodlá dosáhnout vyloučením neodvolané jednatelky z výkonu funkce. Takový postup je podle přesvědčení soudu prvního stupně zřejmým obcházením zákona, a tudíž postupem nepřipustným.

5. Vrchní soud v Olomouci k odvolání navrhovatelky usnesením ze dne 14. 1. 2016, č. j. 5 Cmo 281/2015-139, zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. Odvolací soud zdůraznil, že důležitý zájem na vyloučení určité osoby z výkonu funkce člena statutárního orgánu nelze bez dalšího (automaticky) předpokládat ani u korporace, členem jejíhož statutárního orgánu daná osoba je.

7. Důležitý zájem přitom může podle odvolacího soudu spočívat i v morálním zájmu na potrestání škůdce. Musí být přitom dán nejpozději „před rozhodnutím ve věci samé“.

8. V projednávané věci se podle odvolacího soudu tvrzení navrhovatelky o „existenci“ důležitého zájmu a o důvodech pro vyloučení překrývají. Navrhovatelka spatřuje svůj důležitý zájem v tom, že ji jednatelka M. B. poškodila a nadále poškozuje. Skutečnost, že jednatelku M. B. může odvolat z funkce valná hromada, však podle odvolacího soudu nebere navrhovatelce oprávnění podat návrh podle § 65 z. o. k., který „ve svém výsledku směřuje k jiným důsledkům než odvolání z funkce u navrhovatelky“. Navrhovatelka přitom od počátku tvrdí, že (shora popsané) jednání M. B. osvědčuje i důležitý zájem navrhovatelky na sankci, kterou návrhem požaduje.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání, majíc je za přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení (v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené) otázky, zda obchodní korporace, jež podá návrh podle § 65 odst. 1 ve spojení s § 63 odst. 3 z. o. k. na vyloučení člena svého statutárního orgánu, musí prokazovat důležitý zájem ve smyslu označených ustanovení.

10. Dovolatelka dovozuje, že jako obchodní korporace má vždy důležitý zájem na vyloučení člena svého statutárního orgánu, neboť je přímo dotčena opakovaným a závažným protiprávním jednáním

tohoto člena, a tento důležitý zájem nemusí prokazovat. Zdůrazňuje, že protiprávní jednání člena statutárního orgánu je bezprostředně přičitatelné dotčené obchodní korporaci; zatímco jiné osoby (věřitelé, společníci, zaměstnanci a další) jsou dotčeni pouze zprostředkovaně a protiprávní jednání člena statutárního orgánu se v jejich sféře může promítnout toliko nepřímou, dotčené obchodní korporace se protiprávní jednání člena jejího statutárního orgánu dotýká přímo a bezprostředně. Povinnosti člena statutárního orgánu jednat s péčí řádného hospodáře tak odpovídá i právo obchodní korporace požadovat dodržování této povinnosti.

11. V této souvislosti pak poukazuje na závěry formulované odbornou literaturou, zejména pak v díle Lasák, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Doležil, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014, a dále v článku doc. JUDr. Ivany Štenglové „Některé souvislosti vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce“, uveřejněném v časopise Obchodněprávní revue, 2016, č. 4, s. 104-109.

12. Dovolatelka uzavírá, že její důležitý zájem na vyloučení M. B. z výkonu funkce člena statutárního orgánu pramení již ze samotné skutečnosti, že tato jednatelka má vůči ní z titulu své funkce zákonem stanovenou povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, jejíž plnění dovolatelka může vyžadovat a jejíž opakované a závažné porušení může být postiženo návrhem podle § 65 z. o. k.

13. Navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí a spolu s ním i usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

14. M. B. i společnost Comfort Invest s. r. o. považují napadené rozhodnutí za správné, závěry právní teorie, na něž poukazuje dovolatelka, za „neaplikovatelné“, a navrhují, aby byl „právní závěr soudů (...) potvrzen“.

III.

Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z části první, článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále též jen „z. ř. s.“), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

16. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení jím otevřené právní otázky, dovolacím soudem dosud neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Podle § 63 z. o. k. v průběhu insolvenčního řízení insolvenční soud i bez návrhu rozhodne, že z důvodů podle § 64 člen statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace, který byl ve funkci v době vydání rozhodnutí o úpadku nebo po něm, nesmí po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení vykonávat funkci člena statutárního orgánu jakékoli obchodní korporace nebo být osobou v obdobném postavení (dále jen „vyloučení“) [odstavec první]. Návrh na vydání rozhodnutí podle odstavce 1 může podat každý, kdo na něm má důležitý zájem (odstavec třetí).

Podle § 65 odst. 1 z. o. k. mimo případy uvedené v § 63 a 64 může soud i bez návrhu rozhodnout o vyloučení, vyjde-li najevo, že člen statutárního orgánu v posledních 3 letech opakovaně a závažně porušoval péči řádného hospodáře, případně jinou péči spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem jeho funkce; ustanovení § 63 odst. 3 se použije obdobně.

18. Ustanovení § 63 až 67 z. o. k. upravují (v českém právním řádu nový) institut vyloučení (nebo také diskvalifikace) z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace, v němž se promítá veřejný zájem na tom, aby funkci členů statutárních orgánů obchodních korporací nevykonávaly (alespoň po určité době) osoby, které kvalifikovaným způsobem (předvídaným ustanoveními § 64, resp. 65 z. o. k.) porušily povinnosti s touto funkcí spojené.

Jsou-li splněny zákonné podmínky (srov. zejména § 64 a 65 z. o. k.), soud rozhodne o tom, že konkrétní člen statutárního orgánu nesmí po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí vykonávat funkci

člena statutárního orgánu jakékoli obchodní korporace nebo v ní být osobou v obdobném postavení (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 9. 2016, sp. zn. [14 Cmo 360/2015](#), uveřejněné pod č. 1/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní; dále jen „R 1/2018“). Právní mocí rozhodnutí o vyloučení přestává být osoba, které se rozhodnutí týká, členem statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích (§ 66 odst. 1 z. o. k.), a současně vůči ní působí po dobu vyloučení překážka výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace (§ 66 odst. 2 z. o. k.); taková osoba se (po dobu svého vyloučení) nestane členem statutárního orgánu obchodní korporace, ani kdyby byla do této funkce zákonným způsobem povolána (§ 155 odst. 1 věta první zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku; dále jen „o. z.“).

19. Řízení o vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce bylo (do 29. 9. 2017) řízením ve statusových věcech právnických osob ve smyslu § 2 písm. e) a § 85 písm. a) z. ř. s. [srov. R 1/2018]. Od účinnosti části druhé zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (tj. od 30. 9. 2017), jde o řízení výslovně uvedené v § 3 odst. 2 písm. b) a § 85 písm. b) z. ř. s. Lze je zahájit i bez návrhu, což nad rámec pravidla vyjádřeného v § 13 odst. 1 z. ř. s. výslovně zdůrazňují i ustanovení § 63 odst. 1 a § 65 odst. 1 z. o. k.

20. Zákon výslovně neupravuje účastenství v řízení. Účastníky řízení jsou proto podle § 6 odst. 1 z. ř. s. navrhovatel (bylo-li řízení zahájeno návrhem) a ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno. Účastníkem řízení je tudíž nepochybně osoba, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace a dále - s ohledem na důsledek předvídaný ustanovením § 66 odst. 1 z. o. k. (srov. výše) - i všechny obchodní korporace, v nichž dotyčná osoba vykonává (podle informací dostupných soudu, zejména podle zápisu v obchodním rejstříku) funkci člena statutárního orgánu (k účastenství těchto obchodních korporací srov. i úpravu obsaženou v § 67 odst. 2 z. o. k.).

21. Jak se podává z § 13 odst. 1 věty druhé z. ř. s., je soud povinen zahájit řízení o vyloučení bezodkladně vždy, dozví-li se o skutečnostech rozhodných pro vedení řízení o vyloučení (§ 13 odst. 1 věta druhá z. ř. s.).

22. Návrh na zahájení řízení může podat osoba, která má důležitý zájem na vyloučení určitého člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce. Pojem „důležitý zájem“ je třeba vykládat širěji než jen jako právní zájem; zahrnuje (mimo jiné) i zájem ekonomický, morální či společenský. Současně je třeba mít na paměti, že primárním cílem úpravy je prosazení veřejného zájmu na tom, aby funkci člena statutárního orgánu obchodní korporace nevykonávaly osoby, které se dopustily kvalifikovaného (tj. ustanoveními § 64 nebo § 65 z. o. k. předvídaného) porušení povinností spojených s touto funkcí (a u nichž jsou tak dány závažné pochybnosti o tom, že by tuto funkci vykonávaly řádně a v souladu se zákonem).

23. Jakkoliv může být s ohledem na okolnosti případu potřebné, aby navrhovatel tvrdil skutečnosti, z nichž odvozuje důležitý zájem ve smyslu § 63 odst. 3 z. o. k., u řady navrhovatelů bude tento zájem zjevný per se, z jejich vztahu k osobě, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace (srov. obdobně při výkladu § 11 odst. 3 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 2624/2016).

24. V souladu s právní teorií (srov. Štenglová, I. Některé souvislosti vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 104-109) lze za takové navrhovatele, jejichž důležitý zájem (opravňující je podat návrh podle § 63 a násl. z. o. k.) bude dán již jejich vztahem k osobě, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace, považovat především obchodní korporaci, členem jejíhož statutárního orgánu daná osoba je (a to bez ohledu na to, zda se měla dopustit porušení svých povinností předvídaných ustanoveními § 64 nebo § 65 z. o. k. právě v této obchodní korporaci), ostatní členy statutárního orgánu takové obchodní korporace, popř. členy jejího kontrolního orgánu, a zpravidla i její společníky.

25. V případě obchodní korporace, členem jejíhož statutárního orgánu je osoba, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace, je pak uvedený závěr o to zjevnější, že tato obchodní korporace se řízení o diskvalifikaci člena svého statutárního orgánu účastní vždy, i když není navrhovatelem, a to právě proto, že se jí řízení o vyloučení přímo týká (rozhodnutím o vyloučení zanikne funkce člena jejího statutárního orgánu).

26. Dovolatelce lze přisvědčit, že je to právě dotčená obchodní korporace, vůči níž je člen jejího statutárního orgánu povinován péčí řádného hospodáře, resp. povinnostmi plynoucími z výkonu této funkce. Jejich porušením je právě tato obchodní korporace přímo dotčena, a proto má především ona důležitý zájem na zahájení řízení podle § 63 a násl. z. o. k. Na uvedeném závěru pak ničeho nemění ani skutečnost, že tato obchodní korporace (její příslušný orgán) může takovou osobu odvolat z funkce člena statutárního orgánu; takové odvolání totiž nemá (logicky) stejné důsledky, jako je rozhodnutí soudu o vyloučení (srov. § 66 odst. 1 z. o. k. a článek doc. JUDr. I. Štenglové citovaný výše).

27. Nejvyšší soud proto uzavírá, že obchodní korporace, členem jejíhož statutárního orgánu je osoba, která má být rozhodnutím soudu vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace podle § 63 a násl. z. o. k., má důležitý zájem na vydání rozhodnutí o vyloučení ve smyslu posledně označeného ustanovení.

28. Jelikož právní posouzení věci co do řešení otázky, na které napadené rozhodnutí spočívá, není správné, Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.). Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).